

UZASADNIENIE

Wyrokiem wstępnym z dnia 15 października 2014 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi w sprawie z powództwa Z. S. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w L. o zapłatę uznał powództwo za usprawiedliwione co do zasady w zakresie dotyczącym linii elektroenergetycznej stanowiącej odgałęzienie oznaczone jako (...) za okres od dnia 10 września 2002 r. do 10 września 2012 r. oraz oddalił powództwo w pozostałej części obejmującej żądanie związane z istnieniem linii elektroenergetycznej (...) wraz ze słupami.

Wyrokiem z dnia 27 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił apelację pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w L. od punktu 1 ww. wyroku wstępnego, tj. w zakresie uznania wyroku wstępnego za usprawiedliwiony co do zasady w zakresie dotyczącym linii elektroenergetycznej stanowiącej odgałęzienie oznaczone jako (...). Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu I instancji, że pozwany nie wykazał istnienia po jego stronie skutecznego względem właściciela uprawnienia do władania rzeczą w zakresie objętym żądaniem pozwu co do linii (...) B. ani też sprawowania posiadania w dobrej wierze. W odniesieniu do wzmiankowanej linii, Sąd Rejonowy słusznie stwierdził, iż wspomniana linia tzw. odgałęzienie (...) B. została wybudowana w 1982 r. Tym samym – wobec złej wiary poprzedników strony pozwanej przy nabyciu posiadania zastosowanie miał tu dłuższy okres zasiedzenia, który wynosił 30 lat, zgodnie z brzmieniem art. 172 k.c. nadanym przez art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55 z 1990 r. poz. 321). Wskazany okres zasiedzenia rozpoczął swój bieg z końcem 1982 r., a upłynął z końcem 2012 r. Wobec powyższego Sąd uznał, że strona pozwana legitymowała się tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości powódki w zakresie linii (...) B. dopiero od dnia 1 stycznia 2013 r. podczas gdy powódka dochodziła stosownych świadczeń za okres wcześniejszy, tj. od dnia 10 września 2002 r. do 10 września 2012 r.

Pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną w całości, podnosząc zarzut niewłaściwego zastosowania prawa materialnego w odniesieniu do art. 292 w z art. 305⁴ oraz art. 172 k.c., art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 175 oraz art. 292 w zw. z art. 305⁴ i art. 225 w związku z art. 224 § 2 oraz art. 292 w związku z art. 305⁴ k.c. Domagała się uchylecia zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenia powództwa, ewentualnie uchylecia wyroku Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 15 czerwca 2016 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności wyraźnie oddzielił w odniesieniu do służebności przesyłu dwie konstrukcje: służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, która mogła zostać nabyta przez zasiedzenie przed dniem 3 sierpnia 2008 r., oraz służebności przesyłu. Obydwa prawa mają analogiczną treść oraz pełnią te same funkcje, ale odmienna jest przede wszystkim ich podstawa prawna – art. 145 i 292 k.c. oraz art. 305¹-305⁴ k.c.

Odnosząc się do kwestii przerwania biegu zasiedzenia służebności, Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 292 i art. 305⁴ k.c. do przerwania biegu zasiedzenia dochodzi przez każdą czynność przed sądem przedsięwziętą bezpośrednio celem dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia żądania. Ukształtowany został w orzecznictwie dominujący pogląd, że do przerwania biegu zasiedzenia służebności przesyłu może dojść przez wystąpienie do sądu z żądaniem ustanowienia takiej służebności za wynagrodzeniem. Nie może natomiast wywołać takiego skutku zgłoszenie roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe bez tytułu prawnego (por. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2014 r., III CZP 45/14, OSNC 2015, nr 5, poz. 54; uchwałę z dnia 21 stycznia 2011 r., III CZP 124/10, OSNC 2011, nr 9, poz. 99; wyrok z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12; postanowienia z dnia 12 września 2013 r., IV CSK 88/13 i postanowienie z dnia 13 lutego 2014 r., V CSK 167/13). Sąd Najwyższy wskazał, że objęta art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przesłanka czynności przedsięwziętej bezpośrednio w celu dochodzenia prawa, jednolicie i powszechnie rozumiana jest jako zmierzająca do wyzucia posiadacza władania rzeczą w zakresie prowadzącym do zasiedzenia.

Dalej Sąd Najwyższy stwierdził, iż roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego, przewidziane w art. 224 i 225 w związku z art. 230 i art. 352 § 2 k.c. ma charakter obligacyjny i gdy powstanie, uzyskuje byt samodzielny, niezależny od roszczeń chroniących prawo własności. Może być dochodzone niezależnie od roszczenia windykacyjnego, jest samodzielnym przedmiotem obrotu. Oznacza to, że utrata własności nieruchomości rzeczy w zasadzie nie powoduje utraty możliwości żądania wynagrodzenia za korzystanie z niej w okresie, w którym właścicielowi prawo to przysługiwało. Wyłączona jest jednak możliwość dochodzenia przez właściciela nieruchomości od posiadacza w zakresie własności czy służebności przesyłu roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie bez tytułu prawnego z nieruchomości, za okres poprzedzający dzień zasiedzenia. Taki pogląd został wyrażony w uzasadnieniu uchwały z dnia 25 maja 2006 r. Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2012 r., III CZP 19/06 (OSNC 2006, nr 12, poz. 195).

Na koniec rozważań Sąd Najwyższy powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 1999 r., SK 9/98 (OTK 1999, nr 4, poz. 78) i z dnia 14 grudnia 2005 r., SK 61/03 (OTK-A 2005, nr 11, poz. 136) wynika, że nabycie przez zasiedzenie własności rzeczy kosztem właściciela jest usprawiedliwione ochroną porządku publicznego i przepisami o zasiedzeniu, mimo że nie przewidują rekompensaty dla właściciela utraconej własności są zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a co do nabycia służebności gruntowej także z art. 64 ust. 3 Konstytucji. Sprzeczne z funkcją i celem zasiedzenia byłoby przyznanie byłemu właścicielowi od posiadacza, który stał się właścicielem wszelkich, roszczeń wywodzonych z prawa własności, w tym roszczeń uzupełniających ochronę własności, za okres poprzedzający chwilę zasiedzenia.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy wskazał na brak okoliczności i prawnego wyjaśnienia w motywach wyroku Sądu Okręgowego możliwości żądania od pozwanej wynagrodzenia pomimo utraty określonego zakresu własności nieruchomości przez nabycie służebności przesyłu w drodze zasiedzenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była o tyle uzasadniona, że skutkowałą zmianą punktu 1 zaskarżonego wyroku.

Stosownie do unormowania zawartego w art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. W świetle rozważań obszernie przedstawionych na kartach uzasadnienia orzeczenia uchylającego, w obecnym uzasadnieniu przytoczonych jedynie skrótowo, należało jednoznacznie ustalić, czy pozwana nabyła służebności przesyłu w odniesieniu do odgałęzienia (...) B..

Z przyjętych przez Sąd Okręgowy za prawidłowe ustaleń Sadu Rejonowego wynikało, że po doliczeniu okresu posiadania służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu przez poprzedników prawnych pozwanej, do nabycia w drodze zasiedzenia służebności przesyłu doszło z dniem 1 stycznia 2013 r. Skoro upływ okresu posiadania wymagany do zasiedzenia służebności nastąpił po dniu 3 sierpnia 2008 r., to pozwana nabyła służebność przesyłu na podstawie art. 305¹-305⁴ k.c.

Nie stało na przeszkodzie ziszczeniu się przesłanki upływu wymaganego terminu w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, ponieważ zgodnie z art. 316 § 1 k.c. Sąd dokonuje oceny roszczenia i zarzutów według stanu rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy.

Wniesienie przez powódkę pozwu z dnia 21 września 2012 r. nie przerwało biegu zasiedzenia, które prowadziło do nabycia służebności. Należy bowiem podkreślić, że do przerwania biegu zasiedzenia służebności przesyłu może dojść tylko przez wystąpienie do sądu z żądaniem ustanowienia takiej służebności za wynagrodzeniem. Objęta art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przesłanka czynności przedsięwziętej bezpośrednio w celu dochodzenia prawa jednolicie i powszechnie rozumiana jest jako zmierzająca do wyzucia posiadacza z władania rzeczą w zakresie prowadzącym do zasiedzenia. W odniesieniu do posiadania służebności dochodzenie prawa przez właściciela nieruchomości może prowadzić do uzyskania pełnego władztwa nad nieruchomością bez dalszego wykonywania służebności, co nastąpić może w niewielu przypadkach. Najczęściej jednak przybiera postać wniosku o ustanowienie służebności za wynagrodzeniem.

Uwzględnienie tego żądania nie powoduje pozbawienia posiadacza posiadania, lecz zmienia jego charakter na uprawnienie mające podstawę prawną. Tylko w takiej sytuacji dochodzi do przerwy biegu zasiedzenia. Wniesienie przez właściciela nieruchomości powództwa o zapłatę wynagrodzenia nie przeciwstawia się posiadaniu, nie zmienia relacji prawnorzeczowej właściciela nieruchomości z posiadaczem służebności. Powoduje jedynie zmianę dobrej wiary posiadacza w złą wiarę.

Należy podkreślić, że powódka nie przedstawiła okoliczności ani prawnego wyjaśnienia możliwości żądania od pozwanej wynagrodzenia pomimo utraty określonego zakresu własności nieruchomości przez nabycie służebności przesyłu w drodze zasiedzenia. Należy bowiem podkreślić – na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy-, że wyłączona jest możliwość dochodzenia przez właściciela nieruchomości od posiadacza w zakresie własności czy służebności przesyłu roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie bez tytułu prawnego z nieruchomości, za okres poprzedzający dzień zasiedzenia. Sprzeczne z funkcją i celem zasiedzenia byłoby bowiem przyznanie byłemu właścicielowi od posiadacza, który stał się właścicielem wszelkich, roszczeń wywodzonych z prawa własności, w tym roszczeń uzupełniających ochronę własności, za okres poprzedzający chwilę zasiedzenia.

W oparciu o powyższe, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok, orzekając jak w sentencji.